

TA’LIM TIZIMINI RAQAMLI AVLODGA MOSLASHTIRISHDA ARALASH TA’LIM TIZIMI

Abasxanova Xalima Yunusovna

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti dotsenti

Tojjeva Feruza Qobil qizi

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti katta o‘qituvchisi

Hoshimova Fotima Rahmatillayevna

O‘zbekiston Davlat jahon tillari universiteti 2-kurs magistranti

Annotatsiya

Maqolada aralash ta'lim usuli, uning afzalliklari va kamchiliklari tahlil qilinadi; bu usulni amalga oshirishda yuzaga keladigan muammolarni yoritib beradi. Aralash ta'lim usuli o'qitish sifati bilan bog'liq muammolar majmuasini hal qilishga mo'ljallangan bo'lib, bunda axborot bilan ishlash, uni qabul qilish va qayta ishlash usullarini izlash kabi kompetensiyalar birinchi o'ringa chiqadi.

Kaliti so‘zlar

aralash ta'lim, axborot texnologiyalari, o'zaro ta'sir, moslashuvchanlik, hozirgi tendentsiyalar, o'rganishni individuallashtirish

Aralash ta'lim - bu an'anaviy auditoriya va elektron ta'limning eng yaxshi tomonlari va afzalliklarini o'zida mujassam etgan o'qitish modeli. O'qituvchining aralash ta'limga munosabati ikki xil: kimdir ta'limning an'anaviy shakllariga amal qiladi, kimdir buni insoniyatning so'nggi yutuqlaridan biri deb hisoblaydi. Bularga qaramay, elektron ta'lim rivojlanishda va takomillashtirishda davom etmoqda. Kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda o'quv va kognitiv jarayon turli darajadagi talabalar uchun keng istiqbollarni ochadi va o'quv faoliyatining turli shakllaridan foydalanishga imkon beradi. Vaqt o'tishi bilan elektron ta'lim an'anaviy ta'lim shakllarini aloqa va axborot texnologiyalari bilan birlashtirgan aralash ta'limga aylandi. Masofaviy ta'limda o'qituvchi talabalarni o'quv jarayoni bo'yicha boshqaradigan va masofaviy muhokamalar boshqaruvi yordamchi vazifasini bajaradi. Talabalarda tanlov imkoniyati mavjud bo'lib: ular faqat masofadan turib o'qishlari yoki auditoriyadagi darslarga qatnashishlari mumkin. Bu O'zbekistondagi telekommunikatsion aloqa tizimlariga juda katta mashtabdagi ishlarni bajarish, turli telekommunikatsion xizmatlarni yuqori saviyada amalga oshirishning muhim omilidir. Xorijiy ekspertlar aralash ta'limga turli xil ta'riflar berishadi: - tarmoqdagi o'qitish va nazorat vazifalarining afzalliklarini hisobga oladigan, shuningdek, talabalar natijalarini yaxshilashga yordam beradigan boshqa usullardan foydalanadigan moslashuvchan ta'lim yondashuviga asoslangan texnologiya va an'anaviy sinfda o'qitish kombinatsiyasi. ta'lim xarajatlarini tejash [1]; - shaxsiy muloqot (F2F) va dasturlashtirilgan ta'lim (CAL) jarayonida yagona ta'lim makonida o'rganish kombinatsiyasi [2]; - shaxsiy muloqot jarayonida o'rganishni texnologiyadan to'g'ri foydalanish bilan birlashtirgan til kursi [3,4]. Aralashirilgan ta'limni tavsiflab, Garrison va Kanuka aralash ta'lim har ikkala yondashuvdan sezilarli darajada uzoqlashishni anglatadi. Bu turli xil kontekstual ehtiyojlar va kutilmagan vaziyatlardan (masalan, intizom, rivojlanish darajasi va resurslar) boshlab o'qitish va o'qitish dinamikasini tubdan qayta ko'rib chiqish va qayta tashkil etishni anglatadi [5].

Hozirgi vaqtda masofaviy ta'limga salbiy munosabat o'tmishda qolmoqda, ayniqsa Internet hayotning barcha jabhalariga kirib borganligi sababli, u hamma joyda, deyarli hamma uchun ochiq. Aralash ta'lim, birinchi navbatda, turli xil ta'lim axborot tizimlari va platformalaridan (masalan,

Hemis, Moodle) foydalanadigan, Internet resurslariga kirish imkoniga ega bo’lgan va har xil turdagi vazifalarni qayta ishlash, tizimda o’z fikringizni bildirish imkonini beradigan universitetlarda tez tarqala boshladi. Har qanday darajadagi talabalar uchun oliy ma’lumot olish uchun aralash ta’lim, o’quv traektoriyasini tanlash orqali talabalarning o’zini o’zi anglashi uchun sharoit yaratadi. Ta’lim rivojlanishining zamonaviy davri axborotlashtirish jarayoni bilan tavsiflanadi, bu esa ta’limni metodologiya bilan ta’minlaydi, axborot va axborotlashtirish imkoniyatlarini amalga oshirishga qaratilgan ilmiy-pedagogik, o’quv-uslubiy, dasturiy va texnologik ishlanmalarni yaratish va ulardan optimal foydalanish amaliyotini ta’minlaydi. [1].

Maxsus fanlarni o’qitishda aralash ta’limning tasnifi turli mezonlar bo’yicha taklif etiladi, ularning mohiyati quyidagilardan iborat:

- axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o’quv jarayoniga integratsiyalashuvi darajasiga;
- talabalarning auditoriya va mustaqil ishlarining mehnat zichligi foizi;
- o’quv jarayonining borishini nazorat qilish shakllariga.

Aralash ta’limning afzalliklari quyidagilardan iborat:

- talabalarning o’rganilayotgan fanga bo’lgan qiziqishini oshirish;
- fanni o’rganishda va o’quv natijalarini baholashda ta’lim yo’lining aniqligi;
- shaxsga yo’naltirilgan yondashuvdan foydalanish imkoniyati;
- ta’lim jarayonining barcha ishtirokchilarining natijasiga qiziqish;
- o’quv jarayoni sub’ektlarining mas’uliyatini oshirish.

Aralash ta’limdan foydalanishda bir qator shaxsiy va texnik muammolar va qiyinchiliklar yuzaga keladi. Texnik muammolar odatda resursga kirishning yetishmasligi bilan bog’liq. Ta’lim jarayoni sub’ektlari, o’qituvchi va talabalar darajasidagi muammolar ancha murakkab. Har bir o’qituvchi ta’lim va kognitiv jarayondagi o’zgaruvchan rolga tayyor emas, bilim tarjimoni roldan voz kechishga (bu oddiyroq va tanishroq), uning rolini o’quvchilarni qiziqtiradigan tarzda o’zgartirish kerak. [3] Bo’lajak mutahassislarni tayyorlash jarayonida aralash ta’limdan foydalanish an’anaviy o’qitishdan kelib chiqadigan kamchiliklarni ta’lim va kognitiv jarayonda bartaraf etish imkonini beradi. Bu kamchiliklarga quyidagilar kiradi: 1) har bir yo’nalishdagi talabani o’quv-idrok jarayoniga jalb etish har doim ham mumkin emas; 2) temperamentning o’ziga xos xususiyatlari (faol-passiv) tufayli o’quv va kognitiv jarayonda texnik yo’nalishdagi barcha talabalar ishtirok eta olmaydi; 3) ob’ektiv holatlar (uzrli sababga ko’ra ma’ruza yoki amaliy mashg’ulotlarda qatnashishning mumkin emasligi, masalan, koronavirus). 4) darslarni o’tkazish uchun cheklangan vaqt iqtisodiy yo’nalishdagi ko’plab talabalarga kerakli bilim darajasiga erishishga imkon bermaydi. [1]

Aralashtirilgan kursning elektron komponenti uchun turli xil manbalar o’quv materialini qulay va qiziqarli tarzda taqdim etish uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Moslashuvchanlik va o’zgaruvchanlik tamoyiliga asoslangan tilni yuqori sifatli o’qitishni amalga oshirish uchun kompyuter vositalarining imkoniyatlari talabalarga fanni mustaqil ravishda o’rganish uchun individual traektoriyani aniqlash imkonini beradi. Bugungi kunda bolalar doimiy ma’lumot oqimida o’sadi va o’qitish usullari ularni savollarni shakllantirish va keyin bu savollarga javob topish qobiliyatini qadrlaydigan dunyoda hayotga tayyorlash uchun chuqur "qazishga" undashi kerak. Ishni bilmagan yoshlarni kim ishga oladi? Va agar aralash ta’lim standartlashtirilgan testlarda yaxshi natijalarga erishgan bolalarni tarbiyalash bilan cheklansa, bu yana bir umidsizlikka olib keladi. Biz aralash ta’lim panatseya emasligini tushunishimiz kerak. Bu an’anaviy ta’lim tizimiga xos bo’lgan stereotiplarni buzishga yordam beradigan keng strategiya. U o’qituvchilarga talabalarga ilgari imkonsiz bo’lgan usullar bilan murojaat qilish imkoniyatini beradi. Lekin buning ishlashi uchun maktab rahbarlari aralash ta’lim yoki texnologiyadan boshlashlari shart emas, ular aralash ta’lim imkoniyatlarini to’liq ishga solish uchun puxta dizayn jarayonidan boshlashlari kerak.

Xulosa o’rnida shuni ta’kidlashni lozimki: o’quvchilarning elektron ta’limga bo’lgan qiziqishi yuqoriligi; elektron aloqa vositalaridan foydalangan holda muayyan fanni o’rganishda faolligini oshirish; o’quvchilar tomonidan ilgari tanish bo’lgan yangi faoliyat turlarini faqat ko’ngilochar muhitda rivojlantirish, ularning roli o’qitish va rivojlantirishga aylandi. O’quv va kognitiv jarayonda aralash ta’limdan foydalanish keyingi muvaffaqiyatli kasbiy faoliyat uchun zarur kompetensiyalarni shakllantirishga imkon beradi. Kelajakda aralash ta’lim elektron ta’limning yangi shakllarini joriy

etish va o‘quv jarayoni sub'ektlari o‘rtasidagi o‘zaro aloqa modellarini ishlab chiqish orqali rivojlanadi, bu universitetning ta'lim va ta'lim muhiti imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi va hattoki undan oshib ketadi [5].

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Янченко И.В. Смешанное обучение в вузе: от теории к практике//Современные проблемы науки и образования – 2016у. – №5.
2. Роберт И.В. Теория и методика информатизации образования (психолого-педагогический и технологический аспекты). М: ИИО РАО. 2020 у.
3. Абрамова Я.К. Опыт внедрения модели смешанного обучения при реализации образовательных программ в американских вузах / Я.К. Абрамова // Международный аспирантский вестник. Русский язык за рубежом. - М., 2019. - №1. - б.4-7.
4. Азиатцева Т.В. Обзор существующих за рубежом курсов, созданных с применением технологии смешанного обучения / Т.В. Азиатцева // Преподаватель XXI век. - М., - 2016. - №2. - б.177-183.
5. Арабчикова Ю.И. Организация смешанного обучения в высшем учебном заведении с использованием дистанционных образовательных технологий / Ю.И. Арабчикова // Наука, образование и культура, -Иваново, - 2016. - №7(10). - б.74-75.

